

Ulkokiipeilypaikat: Kehittäminen ja ylläpito

Suomen Kiipeilyliitto ry Liikuntapaikkajulkaisu

Sampsa Jyrkyne
Suomen Kiipeilyliitto ry

Ulkokiipeilypaikat : Kehittäminen ja ylläpito

Suomen Kiipeilyliitto ry
www.climbing.fi
Erätie 3
00730 HELSINKI

Kannen valokuva: Teppo Saarenpää Kuparivuorella
Valokuvat: Sampsu Jyrkynen

© Suomen Kiipeilyliitto ry, 2024

ISBN 978-952-69448-2-1 (pehmeäkantinen)
ISBN 978-952-69448-3-8 (PDF)

Kustantaja: Suomen Kiipeilyliitto ry

Esipuhe

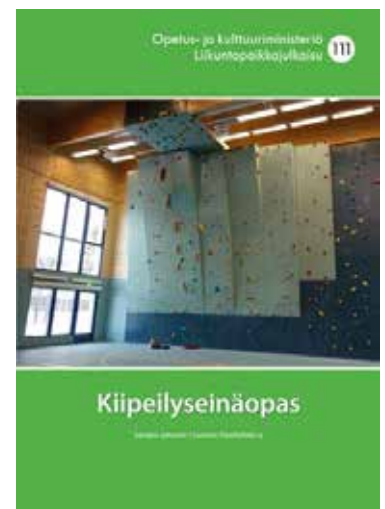
Käsissäsi on Suomen ensimmäinen opas, jossa esitellään ulkokiipeilypaikkojen perustamista ja ylläpitoa kirjallisessa muodossa. Sen lisäksi, että opas antaa uusia näkökulmia kiipeilijöille, se toimii perustietona sekä maanomistajille että viranomaisille.

Suomen Kiipeilyliitto ry käynnisti oppaan tuottamisen vuonna 2022 opetus- ja kulttuuriministeriön tuella. Opas on jatkumoa liikuntapaikkarakentamisen julkaisusarjan sisäkiipeilypaikkojen rakentamista käsittelevälle Kiipeilyseinäoppaalle.

Ulkokiipeilypaikkojen kehittäminen ja kehittyminen poikkeavat merkittävästi siitä, miten muiden ulkoilulajien liikuntapaikkoja rakennetaan Suomessa. Ulkokiipeilypaikkojen kehittyminen poikkeaa keskeisesti myös sisäkiipeilyseinien ja -hallien rakentamisesta. Siinä missä sisäkiipeilyseinät ovat lujuslaskettuja rakennushankkeita, ulkokiipeilypaikat perustetaan Suomessa ja kansainvälisesti pitkälti talkootyönä. Niihin kohdistuu siten varsin vähän perinteistä valvottua rakentamistoimintaa. Talkookäytäntö on aiheuttanut historiassa ristiriitoja etenkin viranomaistahoissa ja näiden ristiriitojen vähentäminen on syy siihen, miksi oppaan tekeminen on nähty tärkeäksi sekä Kiipeilyliiton että opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta.

Toinen tämän kirjan keskeinen teema on kiipeilypaikkojen turvallisuuskäytäntö, joka poikkeaa monesta muusta lajista. Ulkokiipeilyn pääteemana on vapaus ja se tarkoittaa myös kiipeilijöiden vapautta ottaa riskejä. Vapauden vastineena tulee väistämättä kiipeilijöiden itsensä korostunut huolellisuuden vastuu. Kiipeilijän tulee arvioida päivittäinen turvallisuutensa omalta kannaltaan myös vakiintuneilla kiipeilypaikoilla. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (TUKES) onkin linjannut, että jokaisenoikeuksiin perustuva omaehtoinen ulkokiipeily vertautuu patikointiin metsässä, hiihtämiseen ja uimiseen. Jokaisenoikeuksia hyödyntävässä ohjatussa toiminnassa, kuten opastetuissa köysilaskeutumisissa ja kiipeilyttämisissä, rakenteiden käytöstä ja turvallisuudesta vastaa palveluntarjoaja, mutta omaehtoinen kiipeily tapahtuu kokonaisuudessaan kiipeilijän omalla vastuulla.

Näiden lajikohtaisten ohjeiden kokoamisesta on vastannut kiipeilypaikkojen kehittäjä Sampsa Jyrkynen yhteistyössä Kiipeilyliiton Access-valiokunnan sekä eri viranomaistahojen kanssa. Oppaan sisältö on päivittynyt ja jalostunut huomattavasti oppaan laatimisen aikana vireillä olleiden kehityshankkeiden ja viranomaisprosessien ansiosta. Oppaan ohjausryhmän ovat muodostaneet Jan Juslen ja Jukka Tarkkala Suomen Kiipeilyliitosta. Ratkaiseva merkitys oppaan laatimiselle ja valmiiksi saattamiselle on ollut opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä rahoituksella.

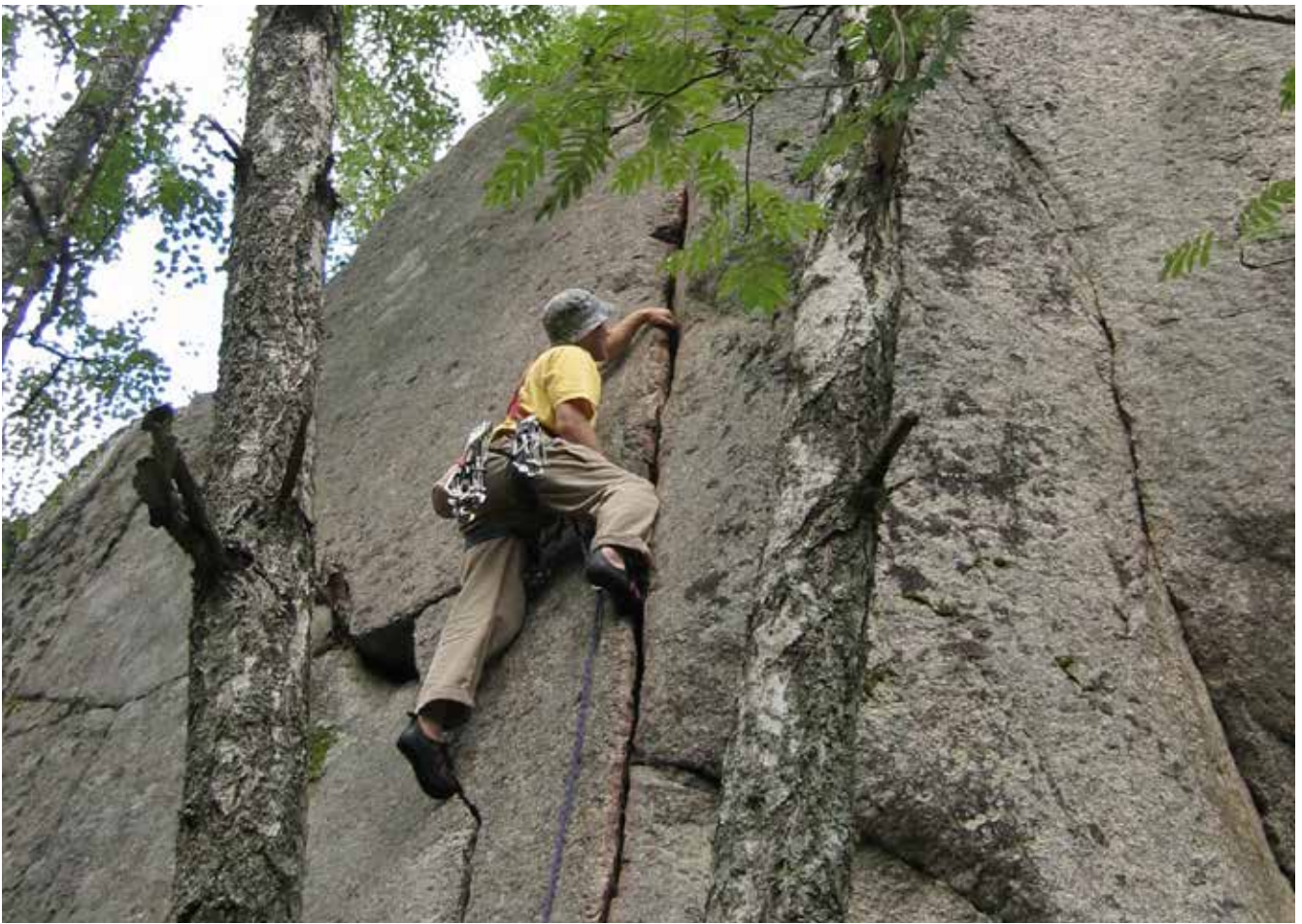
ISBN 9789522671585
Kiipeilyseinäopas
Rakennustieto 2020

Sisällysluettelo

	Esipuhe	3
1.	Johdanto	7
2.	Kiipeily harrastuksena ja kiipeilyrakentamisen käsitteistä.....	9
2.1.	Ulkokiipeilyn ja sisäkiipeilyn keskeiset erot	10
2.2.	Jaottelu kehitettyihin ja kehittyneisiin ulkokiipeilypaikoihin.....	12
2.3.	Luonnonkalliolla kiipeilyn historia Suomessa	14
2.4.	Boulderointi ja boulder-reitit.....	16
2.5.	Köysikalliot ja köysireitit.....	18
2.6.	Jääkiipeily ja keinotekoiset jääpuistot.....	21
2.7.	Kiipeilypaikan suosion keskeiset taustatekijät	24
3.	Maanomistus ja erilaiset lupakysymykset.....	27
3.1.	Maanomistus ja jokaisenoikeudet.....	28
3.2.	Yleisen edun ja yksityisen edun ristiriitatilanteet	29
3.3.	Virallisen rakentamisluvan tarve	30
3.4.	Kiipeilypaikan kehittäjien roolista	31
3.5.	Maanomistajan rooli kiipeilytoiminnassa.....	34
3.6.	Kiipeilypaikan haltijan rooli kiipeilytoiminnassa.....	36
3.7.	Kiipeilykallion haltijasta ja huoltajasta	39
4.	Kiipeily maankäytön ohjauksessa.....	41
4.1.	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	42
4.2.	Kiipeilyharrastuksen valtakunnallinen merkitys	42
4.3.	Alpinismi Unescon elävänä perintönä	44
4.4.	Kiipeilypaikat maakuntakaavoituksessa	45
4.5.	Kiipeilypaikat yleiskaavoituksessa	47
4.6.	Kiipeilypaikat asemakaavoituksessa.....	48
5.	Luonnonkallion kehittämisprojekti	51
5.1.	Jyrkänneaihion kiipeilylliset perusvaatimukset.....	52
5.2.	Sijainnin ja kysynnän vaikutus	54
5.3.	Hankintaprosessi ja hankkeen osapuolet.....	55
5.4.	Maanomistus ja maanomistajat.....	57
5.5.	Alueen kiipeily-yhteisön arvot	58
5.6.	Jokaisenoikeudet, rasitteet ja käyttöoikeudet	60
5.7.	Rahoittaminen ja korvausmallit.....	62
6.	Kiipeilypaikan toteutus luonnonkalliolla	65
6.1.	Kehittäjän ammattitaitovaatimukset.....	66
6.2.	Yksityistiet ja pysäköinnin järjestäminen.....	68
6.3.	Kiipeilyreittien lukumäärä ja laatu	70

6.4.	Luonnonsuojeluarvot.....	75
6.5.	Muinaismuistoarvot.....	77
6.6.	Kiipeilyalueen alustan tasaaminen	78
6.7.	Kiipeilykallion kivipinnan puhdistaminen.....	80
6.8.	Kiinteät turvavarusteet.....	84
6.9.	Kiinteiden varmistusten asennustekniikasta.....	86
6.10.	Dokumentointi	90
6.11.	Via ferratan erikoistapaus.....	90
6.12.	Kiipeilyreittien sijainnin julkaisu.....	94
7.	Luonnonsuojelualueiden erityiskysymykset	99
7.1.	Kiipeilypaikan perustaminen luonnonsuojelualueelle.....	102
7.2.	Luonnonsuojelualueen perustaminen kiipeilypaikalle.....	103
7.3.	Hoito- ja käyttösuunnitelma	105
8.	Toiminta kiipeilypaikan julkaisun jälkeen.....	109
8.1.	Alueen puhtaanapito.....	110
8.2.	Reittien tekeminen ja turvavarusteiden päivittäminen.....	112
8.3.	Valvonta ja vastuukysymykset omatoimisessa kiipeilyssä.....	114
8.4.	Tapahtumat ja ohjattu toiminta	116
9.	Luonnonkallion kiipeilypaikan purkaminen	119

Kalliokiipeilyä luonnollisilla varmistuksilla Taivassalon Pärkänvuorella

1. Johdanto

Oppaan tietosisältö on jaoteltu siten kuin ulkokiipeilypaikan kehittäminen tai kehittyminen etenee tyypillisesti. Oppaan sisältö on rakennettu siten, että ensiksi esitellään sekä kiipeilyä että ulkokiipeilypaikan perustamista yleisemmin ja myöhemmissä jaksoissa keskitytään enemmän tarkempiin sisältökysymyksiin.

Kirjan alkuosassa luvuissa 2, 3 ja 4 esitellään lyhyesti kiipeilyharrastusta ja erilaisten kiipeilypaikkojen välisiä eroja, joiden ymmärtäminen on välttämätöntä, jotta kiipeilyharrastusta ja ulkokiipeilypaikan rakentumisprosessia voi ymmärtää kokonaisvaltaisesti. Näissä luvuissa käsitellään myös erilaisia lupamuotoja ja vastuukysymyksiä sekä suojele- ja kaavoituskysymyksiä, jotka monesti askarruttavat eri osapuolia ennen hankkeeseen ryhtymistä. Näiden lukujen perusajatuksena on kiipeilypaikkojen perustamiseen liittyvää sellaista tietoa, joka lienee uutta monille osapuolille. Kiipeilijä ei ole välttämättä kovinkaan kokenut kaavoitusasioissa ja toisaalta kiipeilyä harrastamaton tarvitsee usein lisätietoa kiipeilyharrastusta ymmärtääkseen.

Varsinaista rakentamishanketta käsitellään oppaan keskivaiheella ensiksi ylemmällä hanketasolla luvussa 5 ja myöhemmin tarkemmalla toteuttamistatasolla luvussa 6. Näistä kumpikaan luku ei ole tarkoitettu antamaan täydellisiä tietoja hankkeeseen ryhtymiseksi vaan enemmänkin paikkaamaan sitä tietovajetta, joka on ennen ollut olemassa tavanomaisen

rakentamisen ja kiipeilypaikkojen rakentumisen välissä. Nämä luvut on kirjoitettu siitä perspektiivistä, että lukija on jo valmiiksi rakentamisen ammattilainen, mutta ei hallitse vielä kiipeilypaikkoihin liittyviä kansainvälisiä käytäntöjä ja erityiskysymyksiä. Kiipeilypaikkojen ja kiipeily-yhteisön vastuuajattelu poikkeaa esimerkiksi monilta siitä, miten liikuntapaikkojen vastuusta ajatellaan tyypillisesti.

Oppaan loppuosassa luvuissa 7, 8 ja 9 käsitellään sekä luonnonsuojeluun liittyviä erityiskysymyksiä että varsinaista kiipeilytoimintaa sen jälkeen, kun kiipeilypaikka on aktiivisessa käytössä. Näitä kaikkia asioita on käsitelty myös muissa luvuissa, mutta niiden keskeisimmät tekijät on koottu erillisiin lukuihinsa, jotta oppaan tietosisältö olisi lukijalle helpommin ymmärrettävissä. Näissä luvuissa käsitellään mm. sitä miten toimia, jos käytössä olevan kiipeilypaikan ympärillä oleva maailma muuttuu esimerkiksi luonnonsuojelualan perustamisen tai välineiden ikääntymisen johdosta. Oppaan viimeisessä luvussa käsitellään lisäksi sitä, mitkä ovat tyypilliset toimet, jos jonkin alueen kiipeilyä päädytään syystä tai toisesta rajoittamaan.

Kiipeilypaikan toteuttamisen varsinaiset detajit ovat niin tapauskohtaisia, ettei niihin ole vakioratkaisuja tai vakiomenetelmiä. Tässä kirjassa ei siten mennä käyttöohjetason toteutusratkaisuihin vaan pysytellään enemmänkin konseptitason ratkaisumalleissa. Varsinaisia toteutusratkaisuja on kuvattu esimerkiksi kulloinkin käytössä olevien tuotteiden käyttöohjeissa.

2. Kiipeily harrastuksena ja kiipeilyrakentamisen käsitteistä

Kiipeily on seurallinen harrastus ja tapahtuu pääsääntöisesti pienissä ryhmissä.

Kiipeilyharrastuksessa on tiettyjä vakiintuneita käsitteitä kuten kaikissa muissakin harrastuksissa. Kiipeilijät puhuvat keskenään omaa slangiansa, ja kiipeilyä tuntematon saattaa joskus todeta, että ymmärsi kiipeilijöiden välisen puheen olevan suomen kieltä, mutta ei ymmärtänyt juurikaan keskustelun sisällöstä.

Tässä oppaassa on pyritty käyttämään sellaista yleiskieltä, joka olisi mahdollisimman paljon kaikkien - myös kiipeilyä tuntemattomien - ymmärrettävissä. Se saattaa jossain tapauksissa johtaa siihen, ettei käytetä sellaisia sana-asuja kuin kaksi kiipeilijää käyttäisi keskenään, mikä on tarkoituksellista. Tämän oppaan päätarkoituksena ei ole opettaa kiipeilypaikkojen rakentamista pelkästään kiipeilijöille vaan antaa yleiskatsaus ulkokiipeilystä ja ulkokiipeilypaikoista kaikille osapuolille ja asiasta kiinnostuneille.

Oppaan päätarkoituksena on käydä ulkokiipeilypaikkojen rakentumisprosessia läpi kiipeilyä tuntemattoman kunnan työntekijän tai viranhaltijan, muun viranomaisen tai maanomistajan perspektiivistä. Siinä sivussa se toki myös antaa monille kiipeilijöille uutta tietämystä liittyen ulkokiipeilypaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon.

Tässä oppaan toisessa luvussa käsitellään ulko- ja sisäkiipeilyn eroja, kuvataan sitä miten kiipeilypaikkoja jaotellaan kansainvälisesti

kehittyneisiin ja rakennettuihin kiipeilypaikkoihin, esitellään suomalaisten kiipeilypaikkojen kehittämisen lyhyt historiakatsaus ja esitellään lyhyesti erilaiset kiipeilypaikkatyypit.

Lisäksi toisen luvun viimeisessä jaksossa on käsitelty tyypillisiä kiipeilypaikkojen suosioon vaikuttavia tekijöitä. Etenkin nämä kiipeilypaikan suosioon ja kelpoisuuteen vaikuttavat kriteerit on erittäin tärkeä kaikkien osapuolten ymmärtää, sillä vain hyvin harva suomalainen kalliojyrkäne tai boulderkivi on kuitenkaan kiipeilyllisesti kiinnostava.

Yleisesti voisi myös todeta, että kiipeily on nykyisin varsin yleinen harrastus ja monilla suurilla työnantajilla ja kunnilla on omia henkilökuntakerhoja, myös kiipeilykerhoja. Niiden asiantuntemusta kannattaa hyödyntää, jos työnantajataholla itsellään on omistuksessaan tai hallinnassaan kiipeilypaikkoja, ja jos joku oppaan teemoista herättää lisäkysymyksiä.

2.1. Ulkokiipeilyn ja sisäkiipeilyn keskeiset erot

Tavallisen harrastajan perspektiivistä sisä- ja ulkokiipeily ovat molemmat samaa lajia, ja moni harrastaja harrastaakin näitä samanaikaisesti. Kiipeilypaikkarakentamisen perspektiivistä ne eroavat kuitenkin monilta osin toisistaan.

Siinä missä “keinotekoista kiipeilyrakentamista” säädellään normilla EN 12572 (“artificial climbing walls”), ulkokiipeilypaikkojen rakentamiseen ei ole lainkaan normistoa. Tiettyihin ulkokiipeilyrakentamisen komponentteihin (esim. porahakoihin) on olemassa normeja, mutta varsinaiseen ulkokiipeilypaikkaan liittyen ei ole normistoa, jolla rakentaja voisi suojata tai ohjata itseään. Kiipeilypaikan rakentajalla ei ole siis EN-normin tapaista välinettä, jolla voisi todistaa tuotteensa riittävän virheettömyyden. Lisäksi on hyvä ymmärtää, ettei tuotevastuulaki koske rakennuksia tai kiinteitä esineitä, joita ulkokiipeilypaikatkin ovat. Ulkokiipeilypaikkojen osalta on myös hyvä kysymys, voidaanko puhua edes rakentamisesta vai pitäisikö mieluummin puhua rakentumisesta. Paikasta, toteutustavasta ja sopimustilanteesta riippuen voi kuitenkin olla tarpeen laatia hankkeelle kuluttajaturvallisuuslain mukainen turvallisuusasiakirja, huolto-ohje ja pelastussuunnitelma.

Kiipeilyrakenteen käyttäjän perspektiivistä kiipeily luonnonkalliolla eroaa keinotekoisella sisäkiipeilyseinillä tapahtuvasta kiipeilystä etenkin sen suhteen, että sisäseinillä kiivetään yleensä valvotussa ympäristössä ja että rakenteella on yleensä nimetty palveluntarjoaja. Luonnossa tapahtuva ulkokiipeilyä harjoitetaan puolestaan luonnon kivillä ja kallioilla ilman ulkopuolista valvontaa tai ylläpitoa. Poikkeuksen valvonnasta luonnonkallioilla muodostavat oikeastaan vain erilaiset seurojen ja palveluntarjoajien ohjatut elämyspalvelut kuten kiipeilykurssit, kiipeilykokeilut ja laskeuduttamispalvelut.

Sisäkiipeilyhalleissa toimintaa pyörittää yleensä yritys, joka siivoaa ja huoltaa hallia tai kiipeilyrakennetta pääsymaksua vastaan. Kiipeilyrakenteen on rakentanut toinen yritys korvausta vastaan. Käytössä oleva rakenne täyttää normin EN-12572 vaatimukset ja tarkastetaan säännöllisesti sekä normin

että kiipeilyrakenteen valmistajan ohjeiden mukaisesti.

Sisäkiipeilyä KiipeilyAreena
Ristikon uusilla seinillä
Helsingissä

Sisäkiipeilyseiniä vastaavia rakenteita voi olla joskus sijoitettuna ulkotiloihin, mutta tällaiset rakenteet ovat kuitenkin EN 12572-normin mukaisia rakennelmia ja niihin pätevät pääsääntöisesti samat säännöt kuin sisäkiipeilyseiniin. Niistä puhutaan tässä oppaassa siten myös sisäkiipeilyseininä tai keinotekoisina kiipeilyrakenteina. Leikkipaikkojen kiipeilyseinät eivät sisälly kumpaankaan näistä kiipeilypaikkoista ja ovat oman normistonsa piirissä.

Tässä oppaassa ulkokiipeilyllä tarkoitetaan puolestaan ulkona luonnossa jokaisenoikeuteen perustuvaa liikkumista. Kiipeilypaikka ei ole tällöin valvottu eikä siellä käymisestä peritä pääsymaksua. Lisäksi kiipeilypaikkaa ei ole suunniteltu tai rakennettu maankäyttö- ja rakennuslain tai EN-normiston ohjaamalla tavalla.

Ulkokiipeilypaikalla varsinainen kiipeilytoiminta perustuu pääasiassa jokaisenoikeuteen samoin kuin muukin luonnossa liikkuminen. Luontevimmin kiipeilyä voisi verrata toisen maalla tapahtuvaan geokätköilyyn, suunnistamiseen, luolaseikkailuun tai vaeltamiseen, mutta vertikaalilla seinäpinnalla. Kiipeily vastaa käytännössä siis sitä, jos päätyisi kiipeämään jonkun toisen omistamaan puuhun jokaisenoikeuteen perustuen.

Nuuksion Solvalla on
yksi pääkaupunkiseudun
suosituimmista ulkokallioista

Ulkokiipeilypaikkoja ei pääsääntöisesti hoideta tai ylläpidetä aktiivisesti vaan ne ovat osa villiä ja vapaata luontoa vaaroinen ja seikkailuineen samaan tapaan kuin kaikki muukin Suomen metsissä tapahtuva ulkoilu. Ranskankielisessä maailmassa vastaavista paikoista käytetään usein termiä "terrain d'aventure".

Maanomistajan perspektiivistä kiipeilyä ei voi rajoittaa laillisesti, sillä se perustuu jokaiselle annettuun vapaan liikkumisen perusoikeuteen ja toisaalta maanomistajilla on velvoite sietää jokaisenoikeuksista aiheutuvaa vähäistä haittaa. Maanomistajien osalta on myös huomioitava, etteivät maanomistajat ole välttämättä edes tietoisia omilla maillaan jokaisenoikeudella harjoitetusta kiipeilystä tai siellä sijaitsevista kiipeilyreiteistä.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (TUKES) on linjannut, että jokaisenoikeuksiin perustuva omatoiminen ulkokiipeily rinnastetaan muuhun luonnossa tapahtuvaan omaehtoiseen toimintaan, kuten patikointiin, hiihtämiseen ja uimiseen, eikä se siten ole lähtökohtaisesti maanomistajan vastuulla. Tilanne voi kuitenkin muuttua, jos palvelua tarjotaan kuluttajan roolissa oleville ulkopuoliselle esimerkiksi elämyspalveluiden kuten kalliolta laskeuduttamisen muodossa. Palvelun turvallisuudesta vastaa silloin sen tarjoaja eli kalliolaskeutumisen turvallisuudesta vastaa sitä järjestävä taho.

Ulkomailla on jonkin verran kunnan tai muun tahon ulkopuoliselta palveluntarjoajalta tilaamia kiipeilypuistoja (ns. "klettergarten" tai "site d'escalade sportif"), mutta Suomeen näitä ei ole toistaiseksi rakennettu. Nämä eroavat perinteisemmistä ulkokiipeilypaikoista siten, että kunta tai muu vastaava yhteisö ryhtyy järjestämään ulkokiipeilypaikan rakentamis- ja huoltopalvelua ja hankkii varsinaisen työn yleensä ulkopuoliselta toimijalta.

Toiminnan motiivina toimii tällöin turismin lisääminen tai vastaava muu kaupallinen tavoite, jota varten rakennetaan helposti lähestyttäviä harrastusmahdollisuuksia. Rakennettu ulkokiipeilypaikka vertautuu tällöin ulkoilupalveluihin kuten ulkokuntosalit tai laiturit. Toiminnan luonne on tällöinkin monesti valvoton, mutta kuitenkin osittain ylläpidetty rakenne. Tällaisesta palvelusta muodostuu myös kuluttajaturvallisuuslain tarkoittama palvelu, ja siihen kohdistuvat silloin lain asettamat velvoitteet turvallisuusasiakirjoineen.

2.2. Jaottelu kehitettyihin ja kehittyneisiin ulkokiipeilypaikoihin

Kansainvälisessä kontekstissa ulkokiipeilypaikkoja jaotellaan kiipeilytyylien ohella rakennettuihin kiipeilypaikkoihin ja ajan saatossa kehittyneisiin kiipeilypaikkoihin. Nämä kaksi eroavat toisistaan kiipeilypaikan kehittymismekanismien suhteen.

Rakennetun kiipeilypaikan on joku rakentanut sopimusta ja mahdollisesti rahakorvausta vastaan. Vaikkei ulkokiipeilypaikoille ole selkeää normistollista vaatimusta eikä sitä siten voida määrittellä yksiselitteisesti, joku on silti sitoutunut rakentamaan toiselle (yleensä kunnalle tai yritykselle)

tällaisen ulkoliikuntapaikan. Ulkokiipeilypaikalle voi olla joskus pääsymaksu tai kolehti, mutta yleensä se on kunnan ylläpitämä ja toimii vapaan valvomattoman käytön periaatteen mukaisesti. Tällaiselle rakennetulle kiipeilypaikalle on tunnusomaista sen käyttö esimerkiksi virkistystilana, koulutuskalliona tai kiipeilypuistona. Kallion lähetyvillä on usein piknik-pöytiä ja tyypillisesti myös roska-astioita. Kansainvälisesti näistä paikoista käytetäänkin usein nimitystä "klettergarten" - kiipeilypuisto.

Rakennetuilla kiipeilypaikoilla kiipeilyrakenteita ylläpidetään turvallisena. Jos paikalla on bouldereita, niiden alustat on tasattu ja köysikallioilla kiinteitä varmistuksia on asennettu lähes sisäseinänormin puitteissa. Lisäksi joku taho käy säännöllisesti tarkastamassa ja varmistamassa, että turvallisuus toteutuu edelleen. Kiipeilypaikalla on usein myös merkintä siitä, koska se on viimeksi tarkastettu.

Rakennetun kiipeilypaikan opastaulu Itävallassa (ns. klettergarten)

Kehittyneet kiipeilypaikat ovat puolestaan muotoutuneet ajan saatossa erilaisen vaihtelevan talkootyön seurauksena. Niiden reittien synnyssä on paljon ajallista kerrostumaa eikä kukaan varsinaisesti ylläpidä tai huolla näitä paikkoja. Reittien alkuperäiset tekijät eivät välttämättä ole kenenkään tiedossa. Näille paikoille on tunnusomaista, ettei paikan käytöstä ole selkeää sopimusta, paikan käyttö perustuu jokaisenoikeuteen ja että varsinaiset kiipeilyreitit ovat muotoutuneet vuosien tai vuosikymmenten aikana. Kehittyneille paikoille on myös tunnusomaista, että kiipeilyreitit on ensinoustu jokaisenoikeuteen perustuen ja porahakojen sijoittamiselle on pyydetty korkeintaan maanomistajan suostumus, ja sekin usein vain suullisesti ilman kirjallista dokumentaatiota.

Käytännössä muutamaa poikkeusta lukuunottamatta kaikki Suomen nykyiset kiipeilykalliot kuuluvat tähän itsestään kehittyneiden kiipeilypaikkojen kategoriaan, josta kansainvälisessä kontekstissa käytetään

termiä "terrain d' aventura".

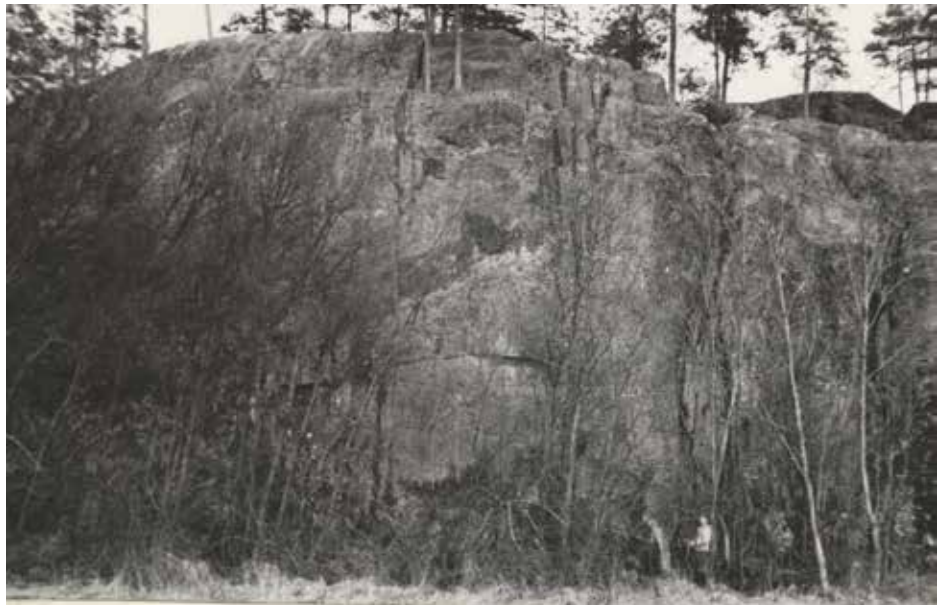
Käytännössä nämä kaksi syntymekanismia eroavat toisistaan eniten harrastajan vastuukysymyksen osalta, sillä kehittyneille kiipeilypaikoille ei ole löydettävissä vastuuhenkilöä. Maanomistajakaan ei voi olla tällainen vastuuhenkilö, koska hänellä ei ole lakia rikkomatta tosiasiallista mahdollisuutta kieltää tai ohjata kiipeilytoimintaa. Varsinainen kiipeilytoiminta perustuu jokaisenoikeuteen ja on siten lainsäädännössä erikseen sallittua.

Maanomistajien osalta on myös muistettava, että hän on usein varsinaisen kiipeilytoiminnan suhteen maallikko eikä hänen voida edes olettaa pystyvän arvioimaan tai arvottamaan kiipeilytoimintaan liittyviä riskejä. Maanomistaja ei yleensä myöskään saa toiminnasta etua vaan hän on enemmänkin pakotettu sietämään sitä. Sen perusteella olisikin kohtuutonta, että maanomistajalle koituisi tällaisesta toiminnasta vähäistä suurempaa haittaa vastuukysymysten vuoksi. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (TUKES) onkin linjannut, että maanomistajaa, jonka mailla kiipeillään jokaisenoikeuksien perusteella, ei lähtökohtaisesti pidetä kuluttajaturvallisuuslain mukaisena palveluntarjoajana. Näin ollen hänelle ei muodostu kuluttajaturvallisuuslain mukaisia velvoitteita varmistua kiipeilyn turvallisuudesta.

2.3. Luonnonkalliolla kiipeilyn historia Suomessa

Suomen kiipeilyharrastus on verrattain nuori. Kiipeily luonnonkallioilla alkoi Helsingissä 1950-luvulla Matti A. Jokisen ja kumppaneiden löytäessä kiipeilyharrastuksen.

Suomen ensimmäiset kiipeilypaikat olivat Taivaskallion boulderit, Rossin rinne Käpylässä, Viikin Pommikallio ja Leppävaaran Gruvberget. Näiden kaikkien funktiona oli toimia alppikiipeilyn harjoittelupaikkoina Suomen Alppikerho ry:lle. Lisäksi pääkaupunkiseudun ulkopuolella kiivettiin mm. Leppäkosken Haukankalliolla.

Kiipeilyä Leppävaaran
Gruvbergetillä vuonna 1961
(M. Jokisen arkisto)

1960-luvun alussa avattiin kiipeilykäyttöön Sipoosta Sippolan Kappaleseinämä, Artjärven Kaivosseinämä ja Porlammin Patakallio. Nämä kaikki ovat päätyneet sittemmin enemmän tai vähemmän pihapiirien keskelle, mutta ovat edelleen merkittävä osa suomalaista kiipeilyhistoriaa.

Merkittävin käänne suomalaisessa ulkokiipeilyssä tapahtui vuonna 1975, kun nykyisen Repoveden kansallispuiston alueella sijaitseva Olhavanvuori löydettiin. Löytöhetkellä Repoveden alue ei ollut vielä kansallispuisto eikä myöskään luonnonsuojelualue vaan osa tavanomaista suomalaista metsäluontoa. Kiipeilijät olivat paikallisten ohessa alueen harvalukuista käyttäjäkuntaa aina 1990-luvulle saakka.

Noina vuosina muiden luonnossa liikkujien tapaaminen Olhavan nuotiopaikalla oli harvinaista jollei jopa poikkeuksellista. Sijainniltaan Repoveden kansallispuiston kalliot olivat silloin vaikeiden kulkuyhteyksien päässä eikä niiden juurelle eksynyt sattumalta.

Repoveden julkista kiipeilyä.
Matka maailman huipulle,
YLE TV2, 1993

Kiipeilyn ja kiipeilijöiden Repoveden alueelle tuoma julkisuus on varmastikin osaltaan vaikuttanut siihen, että Repoveden kansallispuisto saatiin myöhemmin perustettua. 1990-luvun alkupuolella useilla huippukiipeilijöillä oli hintavia projekteja kuten Everestin valloituksia, joihin tarvittiin ulkopuolista rahoitusta. Sen vuoksi he hakeutuivat ja näkyivät hyvinkin voimakkaasti valtakunnan televisiossa aina pääuutislähetyksiä myöten. Kiipeilyn saama julkisuus oli laajaa merkittävimmissä aikakauslehdissä kuten Apu ja Seura. 1980-luvulla kiipeilyretkikunnat olivat kansallisia projekteja, joten Suomen Alppikerhon projekti Pik Lenin huipulla käyntiin sai näkyvyyttä. Sen sijaan 1990-luvulla kiipeily henkilöityi. Etenkin Veikka Gustafsson, Harry Hakomäki ja Paavo Saarela esiintyivät mediassa myös primetime-keskusteluohjelmia myöten. Tuohon aikaan television parhailta ohjelmapaikoilla näytettiin kuinka Ranskan Verdonin ja Olhavanvuoren

kalliolla kiivettiin jopa ilman köyttä.

Olkoonkin, että nämä julkisuudessa esiintyneet kiipeilijät eivät suoraan vaikuttaneet kansallispuiston perustamiseen, heidän kauttaan tulleella julkisuudella oli varmastikin oma merkityksensä siihen, että Repoveden alue ja sen vaikuttavaan luontoon liittyvä kuvasto tulivat kaikkien yleiseen tietoon, ja myös siihen, että Repoveden kansallispuisto lopulta perustettiin vuonna 2003.

Olhavan löytymisen myötä kiipeilyn tyyli suuntautui päivittyi teknisestä nauha- ja jalkalengin tapahtuvasta kiipeilystä ilman teknisiä apuvälineitä tapahtuvaan vapaakiipeilyyn. Tämä tapahtui osana kiipeilyn kansainvälistä murrosta 1970-luvun puolivälin tienoolla. Tällainen ajattelutavan melko nopea muutos oli kiipeilyn sisällön kannalta erittäin merkittävä, sillä sen jälkeen kallioon kiinnitettyjä hakoja ei enää käytetty käsi- tai jalkaotteina. Siitä lähtien haat ja porahaat ja muut tekniset välineet ovat toimineet vain kiipeilijän turvana.

Toinen suuri muutos tapahtui 1980-luvun puolivälistä alkaen ja etenkin 1990-luvun aikana, kun ulkokallioiden sileitä ja varmistamiskelvottomia osia alettiin aktiivisesti varustamaan porahaoin. Tämä vapautti kallioiden reitintekijät seuraamaan luontaisia otelinjoja myös sellaisilla kallioiden osilla, joihin ei olisi saanut enää perinteisin keinoin varmistuksia.

Aluksi porahakoja käytettiin varsin säästeliäästi, ja ensimmäiset porahaat saattoivat olla paikoin jopa kymmenen metrin korkeudessa. Myöhemmin porahakoja alettiin käyttää vapaammin, ja 1990-luvun puoliväliin tultaessa porahakoja alkoi olla jo nykyisen urheilukiipeilyn tarkoittamissa määrissä. Nykyisellään ulkokiipeilypaikoilla porahakoja on edelleen sisäseinänormia vähäisempi määrä, mutta ensisijaisena tavoitteena on kuitenkin reittien turvallisuuden parantaminen. Aiemmin reitinteon pääpainona saattoi olla myös kiipeilijöiden keskinäisen nokkimisjärjestyksen löytäminen.

2.4. Boulderointi ja boulder-reitit

Boulderointi oli alkujaan 1800-luvulla vuorikiipeilyn harjoittelumuoto. Ensimmäiset kuvaukset kiipeilystä käsittivät myös boulderoinnin vaikealle olleeseen aluksi omaa termiä. Boulderointi alkoi kansainvälisesti Pariisin Fontainebleaussa, johon muodostui nopeasti myös paikallisten kiipeilijöiden koulukunta. Nämä kiipeilijät keskittyivät pelkästään boulderointiin ilman tavoitteita kiivetä suuremmilla vuorilla.

Suomessa boulderointi alkoi Taivaskalliolla vuorikiipeilyn harjoittelumuotona samaan tapaan kuin laji alkoi kansainvälisestikin. Omaksi lajikseen se eriytyi enemmän vasta 1990-luvun alussa, kun ”padit” eli kannettavat kiipeilypatjat kaupallistuivat ja yleistyivät. Kiipeilyn kolmantena suurena muutoksena voidaankin pitää boulder-kiipeilyn eli boulderoinnin eriytymistä omaksi lajikseen 1990-luvun alusta alkaen.

Boulderointi tapahtuu nykyisellään ilman valjaita ja köyttä pääasiassa matalammilla kivillä ja kallioilla. Kiipeilijän varmistuslaitteena toimii siirrettävä patja. Patjoja voi joskus olla useitakin päällekkäin, jos siihen on

tarvetta.

Sisätiloissa boulderin maksimikorkeudeksi on määrätty 4,5 metriä, mutta ulkona on useita huomattavasti tätä korkeampia bouldereita, joista käytetään termiä "highball". Nämä voivat olla joskus erittäin korkeita, myös yli kymmenmetrisiä. Lienee sanomattakin selvä, että korkealta boulderilta putoamiseen liittyy oleellinen loukkaantumisen riski, mutta toisaalta loukkaantumiset ovat melko harvinaisia. Harjaantunut hyväkuntoinen kiipeilijä osaa pudota yllättävän korkealta siinä loukkaantumatta.

Määrällisesti valtaosa boulderoinnista tapahtuu matalilla ja keskimäärin alle kolmen metrin korkuisilla kivillä. Nykyisin matalat boulderit ovat erittäin suosittuja ja highball-reiteillä on tapana jäädä harvojen harrastukseksi.

Boulder-kiipeilyä eli boulderointia Helsingin Taivaskalliolla

Suomessa ja suomalaisilla on kansainvälisesti erinomaiset mahdollisuudet kiipeillä ja kehittyä boulderoinnissa. Jääkausi on sijoitellut Suomen metsiin lähes rajattoman määrän kooltaan ja muodoltaan vaihtelevia irtolohkareita. Boulderointiin liittyy siten myös lähes rajaton mahdollisuus ulkokiipeilypaikkojen kehittämiseksi.

Yksi osoitus Suomen potentiaalista on, että kesällä 2024 maailman vaikein boulder "Burden of Dreams" sijaitsee edelleen Suomessa Loviisan Lappnorin metsissä, ja se on sijainnut siellä jo kahdeksan vuoden ajan. Sen on ensinussut suomalainen Nalle Hukkataival vuonna 2016 ja se oli vailla toistonousua aina kevääseen 2023 saakka. Toistonousun teki skotlantilainen ammattikiipeilijä Will Bosi. Nousua harjoitellakseen hän rakensi reitistä kopion kotimaahansa ja harjoitteli reittiä myös Suomessa 24 vuorokauden ajan, kunnes lopulta onnistui toistonousussaan. Kiipeily onkin laji, jossa joskus kuljetaan lähes läpi harmaan kiven.

Suomessa arvioidaan olevan tällä hetkellä noin 2000 erillistä boulderointipaikkaa, joilla on yhteensä useita kymmeniä tuhansia reittejä. Nämä kaikki boulderpaikat ovat tähän mennessä kehittyneet kiipeily-

yhteisön kollektiivisen toiminnan kautta samaan tapaan kuin geokätköily.

Suomessa ei ole vuoteen 2024 mennessä vielä yhtään julkisen toimijan rakennuttamaa boulderkiipeilypuistoa, mutta tilanne muuttuu varmasti lähivuosina. On pidettävä myös todennäköisenä, että jotkut suosituimmat paikat tullaan kehittämään enemmän kansainvälisten boulder-puistojen suuntaan.

2.5. Köysikalliot ja köysireitit

Köysikiipeily tapahtuu bouldereita korkeammilla kallioilla. Kallion korkeudelle ei ole ylärajaa, mutta alarajana voidaan pitää noin 8 metrin korkeutta. Tätä matalampia kallioita kutsutaan pääsääntöisesti bouldereiksi. Suomen köysikalliot ovat tyypillisesti noin 10-25 metrisiä. Tästä korkeampia ovat lähinnä Repoveden Olhava, Naantalin Kuparivuori, Hirvensalon Rapionvuori, Simpeleen Haukkavuori sekä Posion Korouoma.

Olhavanvuori kohoaa 40 metriä pystysuoraan Olhavanlammesta

Köysikiipeilyssä kiipeilijän liikkeet ja reitin ominaisuudet ovat pitkälti samat kuin boulderoinnissa, mutta reitin varmistustapa ja käytettävä välineistö vaihtuvat. Pääsääntöisesti putoamispatja jää pois ja tilalle tulevat turvaköysi sekä valjaat.

Köysikallioiden kiipeily jaetaan kivipinnan luonnollisten muotojen ja niihin saatavissa olevien varmistusten perusteella luontaisesti varmistettuihin reitteihin ja porahakavarmistettuihin reitteihin. Samalla kiipeilypaikalla voi olla sekä luontaisesti varmistettavia reittejä että porahakavarmistettavia, ja myös sekavarmisteisia reittejä. Usein köysikallioiden alaosissa tai läheisillä irtolohkareilla sijaitsee myös muutamia bouldereita.

Kiipeilijä Olhavalla.
Varmistuksina käytetään kallion
luontaisia rakoja ja halkeamia

Luonnollisesti varmistetuilla reiteillä kiipeilijä turvaa nousunsa kiivetessään asentamiinsa varmistuksiin. Putoamista rajoittavat tällöin erilaiset kiipeilijän erikoislaitteet, kuten kiilat ja frendit, joita kiipeilijä asettaa kiivetessään. Laitteiden käyttö vaatii sellaista erikoisosaamista, jonka oppimiseksi käydään yleensä erillinen ulkokiipeilykurssi.

Porahakareiteillä kallioon on asennettu 10-12 millin materiaalivahvuuden ja vähintään 25 kN laskennallisen murtolujuuden metallilenkkejä, joihin kiipeilijä kiinnittää omat sulkurenkaansa. Kallioon asennetut metallilenkit täyttävät pääsääntöisesti normin EN 959 vuorikiipeilyvälineitä koskevat vaatimukset. Normista huolimatta kallioille saattaa olla asennettu myös muuta tarviketta. Varsinkin varhaisempina vuosina kallioon saatettiin kiinnittää mitä tahansa itse taotuista haoista ja vanhoista hellanjaloista lähtien. Porahakojen tarkoituksena ei ole tehdä ulkokiipeilystä täysin turvallisia vaan enemmänkin vähentää riskejä.

Kallioon asennettu kahdesta
porahaasta ja ketjusta koostuva
yläankkuri

Porahakojen tai muiden kallioon kiinnitettyjen tarvikkeiden tarkastaminen ei ole tyypillisesti kenenkään vastuulla, ja niiden sen hetkisen kunnan tapauskohtainen arviointi jää kiipeilijän itsensä tehtäväksi. Normi EN 959 ei ota kantaa porahakojen keskinäiseen sijoitteluun, eikä siten myöskään porahakojen toiminnallisen sijoittelun oikeuteen tai vääryyteen. Porahakojen tarkoitus on tehdä kiipeilystä turvallisempaa ja tuoda uusi mahdollisuus varmistamiseen, muttei niiden avulla voida kuitenkaan tehdä kiipeilystä turvallista. Porahakojen toiminnallinen tarkoitus on, että niillä voidaan varmistaa kiipeilyreitit sellaisia kohtia, jotka jäivät muutoin kokonaan varmistamatta.

Ulkoiselta olemukseltaan kallioon kiinnitettyjä metallilenkkejä voi verrata parhaiten veneiden rantautumisankkureihin tai sähkötolppien kiinnityslenkkeihin - joskin ollessaan ilman ketjuja ne ovat näitä molempia pienempiä ja huomaamattomampia. Usein kallion sävyyn sovitettujen lenkkien muuttuvat havaittavaksi vasta silloin, jos niitä on paljon samalla kalliolla. Tavanomaiset ohikulkijat eivät yleensä havaitse niitä lainkaan.

Yksittäistä porahakaa on usein vaikea havaita maasta käsin

Porahaat eivät itsessään muodosta tai rajaa reittiä. Reitti muodostuu vasta sen jälkeen, kun porahakoihin yhdistetään julkinen tieto reitin nimestä, vaikeudesta ja sijainnista, ja kun tietty otteiden sarja vakiintuu käyttöön. Suomessa on paljon porahaoitettuja reittejä, joita kukaan ei kiipeä, mutta toisaalta on myös reittejä, joilla myöhemmät kiipeilijät pääsääntöisesti kiertävät alkuperäisen reitintekijän ja ensinousijan idean mukaisen reitin linjauksen. Se, että ensinousija on noussut reitin tietystä kohdasta, ei sido myöhempiä kiipeilijöitä.

Reittien tekemistä säätelee kiipeilijöiden keskinäinen, vapaamuotoinen ja monilta osin muuttuva koodisto. Yleisesti Suomessa on pidetty huonona ja moitittava kiipeilyetiikkana, jos helposti luontaisesti varmistettavaan reitin kohtaan asetetaan porahakavarmistukset. Tästä on kuitenkin joitain paikallisia poikkeuksia.

Suomessa lasketaan olevan vuonna 2024 noin 180 erillistä

köysikiipeilypaikkaa, joista osa on löydettävissä painettujen reittioppaiden avulla ja osa verkkolähteiden kautta. Näillä köysikiipeilyyn tarkoitetuilla kallioilla on yhteensä noin 3000 reittiä.

2.6. Jääkiipeily ja keinotekoiset jääpuistot

Jääkiipeily muistuttaa monilta osin köysikiipeilyä, mutta käytettävä välineistö poikkeaa merkittävästi. Kun köysikiipeilyssä otteista otetaan kiinni käsin, jää- ja mixed-kiipeilyssä tartunta tehdään lähes yksinomaan jäähakun ja jäärautojen avulla.

Kiipeilykallion kehittämisen ja reittien tekemisen perspektiivistä jää-, mixed- ja teknokiipeilyyn pätevät muuten samat lainalaisuudet kuin köysikiipeilyyn, mutta varsinkin jään epäsäännöllinen muodostuminen ja muuttuminen talven aikana tuo mukanaan uuden liikkuvan tekijän. Reitintekijän ja jääpuiston kehittäjän pitää pystyä arvioimaan sitä, millainen jäätilanne kalliolla tulee olemaan ei vain kuluvan talven, vaan myös muiden talvien aikana.

Jääkiipeilyn osalta on huomioitava, etteivät kaikki jääputoukset muodostu joka talvi, ja että jääputous muuttaa muotoaan koko talven ajan. Jääputousten osalta on hyvinkin tavanomaista, että jokin tietty jääpuikko voi olla kiipeilykuntoinen vain muutaman päivän tai muutaman viikon vuosikymmenessä.

Keinotekoisien jääpuiston säätöventtiili ja lämmitys-kaapelin läpivienti

Jääkiipeilyyn liittyy lisäksi viljellyn jään erikoistapaus, jossa sähköpumpulla pumpataan vettä läheisestä vesistöistä luonnonkalliolle tai muuhun kiinteään rakenteeseen. Lopputuloksena tavoitellaan luonnollisen jääputouksen kaltaista kiipeilypaikkaa. Tyypillisesti tällainen projekti vaatii sähköliittymän, pitkän sähköjohdotuksen (monesti sadoissa metreissä) ja jatkuvan kylmän veden lähteen. Nykyaikaisessa jääviljelmässä on usein myös etäohjaus- ja

etäseurantajärjestelmiä, jotka hyödyntävät erilaisia IoT-ratkaisuja.

Torninosturin rungon ympärille rakennettu jääseinä Oulussa

Joissain tapauksissa jääkiipeilyprojektiin voi liittyä myös jään pohjana toimiva korkea rakenne kuten torninosturin runko tai tätä tarkoitusta varten rakennettu kiipeilytorni. Tällaiset rakenteet ovat yleensä ajatuksellisesti lähellä keinotekoisia seiniä, mutta niille ei ole omaa EN-normistoa. Ajatuksellisesti varsinkin keinotekoisien rakenteiden ympärille toteutettu jääseinä on kuitenkin vaadittuine rakentamis- tai toimenpidelupineen lähempänä sisäseinää kuin luonnossa sijaitsevalle kalliojyrkänteelle toteutettua jääputousta. Useimmiten jäätornin pohjana oleva rakenne saattaa edellyttää rakentamislupaa.

Vastuunsaajissa sekä täysin keinotekoiset jääputoukset että luontoon muokatut jääputoukset toimivat usein yhdistyspohjalta eli rakenteen käyttö edellyttää sitä, että käyttäjä on yksi rakenteen haltijoista liittymällä yhdistyksen jäseneksi. Toinen luontainen toimintavaihtoehto on yritysperäinen, jossa kiipeily tapahtuu valvottuna korvausta vastaan ja vastuukysymysten asettelu on selkeämpi.

Tekniseltä toteutukseltaan viljellyn jään periaate toimii samankaltaisesti kuin laskettelukeskuksen lumetus, mutta ilman lumitykkeitä. Oleellista teknisessä toteutuksessa on, että vesipumppu sijoitetaan mahdollisimman lähelle veden lähdettä. Koska veden juoksutusta ei voi eikä kannata pitää päällä plussakeleillä, veden juoksutuksen on oltava katkaistavissa. Käytännössä tämä on toteutettavissa joko vesijohto tyhjentämällä ja tai lämmitysvastuksilla. Yleensä vesijohdon imupuolelle on asennettu takaiskuventtiili, joten lämmitysvastukset ja pumpulle rakennettu lämpöeristetty kotelo ovat paras tyyppiratkaisu. Näiden tavoitteena on välttää letkujen ja vesipumpun jäätyminen talven aikana. Joissain tapauksissa myös uoppopumppu voi olla varsin käyttökelpoinen ratkaisu. Yleensä järjestelmän jäätymiseen riittää veden juoksun tulppautuminen yhdessä

kohtaa, minkä jälkeen koko järjestelmä on jäässä pumppua myöten. Sen vuoksi kaikkien liitoskohtien eristämiseen ja lämmittämiseen on kiinnitettävä suurta huomioita.

Vesipumpuin luonnonkalliolle viljeltyjä keinotekoisia jääputouksia

Olosuhteiden puolesta vesistöistä nostetun veden muuttuminen jääksi vaatii noin -10C pakkasen tai sitä kylmemmän sään. Pienemmälläkin pakkasella jäätä toki muodostuu, mutta jään muodostuminen on hidasta. Pakkasella muodostuva jää on tyypillisesti puikkomaista eli putous on aluksi melko haurasta ns. "galleriajäättä". Putous kuitenkin tasaantuu yhtenäisemmäksi luonnolliseksi jääseinäksi talven lauhempien jaksojen aikana. Plussakeleillä vettä ei tule juoksentaa, sillä lämmin vesi saattaa sulattaa jäätä alapuolelta ja irrottaa syntyneen jään kokonaan kivistä. Veden juoksutuksen katkaisu ajastimella, etäohjauksella tai muulla tavalla on siten lähes välttämätöntä.

Parhaimmillaan keinotekoinen jääputous sijaitsee kostealla pohjoispuolen jyrkänteellä ja tiheään kuusikon katveessa siten, ettei aurinko sulata keväällä putouksen yläosia. Näissä olosuhteissa keinotekoisien jääputouksen kiipeilykausi on mahdollisimman pitkä ja voi ulottua jopa joulukuusta toukokuun alkuun saakka. Keinotekoisia jääviljelmää ei kannata sijoittaa aurinkoiselle paikalle. Jos putous sijaitsee auringossa, aurinko polttaa jään hauraaksi viimeistään helmi- tai maaliskuun aikana.

Ympäristövaikutuksiltaan luontoon toteutetun jääviljelmän vaikutus

on tilapäinen. Tyypillisesti projektissa ei rakenneta pysyviä rakenteita, ja muodostunut jääkuori sulaa luonnostaan keväällä. Jään luonnollinen sulaminen tapahtuu samaan tapaan kuin maata peittävän lumikuoren sulaminen. Luontoon toteutettuun jääviljelmään ei liity myöskään rakennuslupia tai vastaavia niin kauan, kun ei rakenneta fyysisiä rakenteita jään taustalle. Tyypillisesti jäädyttämispäätös tehdään talvi kerrallaan sääolosuhteiden mukaan.

2.7. Kiipeilypaikan suosion keskeiset taustatekijät

Lähes jokainen kallion kehittäjä on käynyt läpi innostuksen, jossa joku tuttu tai tutun tuttu on kehunut omiin lähimetsiinsä piilotettua jyrkännettä tai kiveä maasta taivasiin. Ja toisaalta perehtynyt myös pettymykseen, kun tämä jyrkänne tai kivi ei ole ollut kiipeilyllisesti lainkaan kiinnostava. Siksi kaikkien kiipeilyhankkeita pohtivien onkin hyvä ymmärtää ne keskeiset tekijät, jotka vaikuttavat kiipeilypaikan suosioon. Laadukasta ja suosittua kiipeilypaikkaa ei voi toteuttaa läheskään jokaiselle luonnon jyrkännteelle tai kivelle. Hyvin harva luonnonkallio on lopulta kiipeilyllisesti kiinnostava.

Suomessa arvioidaan olevan vuonna 2024 noin 50 000 sisäkiipeilyn harrastajaa. Heistä ulkokallioilla ja bouldereilla kiipeilee vuosittain arviolta 10-20% eli 5 000-10 000 henkeä. Tämä harrastajien lukumäärä antaa käsityksen kiipeilyhankkeiden potentiaalista. Kiipeilijöiden lukumäärä on ylivoimaisesti suurin pääkaupunkiseudulla.

Varsinaisen kiipeilypaikan kiipeilyllisten arvojen lisäksi tulevat arvioitavaksi kallion maisemalliset tekijät ja muut viihtyvyystekijät sekä infra, jolla kiipeilypaikka on saavutettavissa. Keskinertaisistakin lähtökohdista on mahdollista loihkia toimiva paketti lähellä kasvukeskuksia, kun saavutettavuus on hyvä. Toisaalta sivummalla tai tiettemien teiden päässä etenkin hankkeen kiipeilyllisten komponenttien olisi hyvä olla kunnossa.

Maisemallisilla tekijöillä on merkitystä kiipeilyhankkeissa

Hanketta pohtivien tulisikin tutustua pääkaupunkiseudun lähikallioihin, jotka ovat suosittuja sen vuoksi, että ne sijaitsevat aivan keskellä kaikkea. Ja toinen tutustuttava ääripää ovat kansainvälisessäkin kontekstissa erinomaiset Olhavanvuoren kiipeilypaikka ja Ahvenanmaan Getan boulderalue, joihin

molempiin on lyhimmilläänkin yli puolen tunnin kävelymatka. Näiden esimerkkien perusteella voidaan todeta, että tietyillä strategisilla valinnoilla huonompikin aihio voi olla kehityskelpoinen, kun se on lähellä kaikkea, mutta kauempana luonnossa varsinaisen kiipeilypotentiaalin on oltava parempi. Yleensä suomalaisen kallioprojektin sisältö ja potentiaali sijoittuu jonnekin näiden ääripäiden välimaastoon.

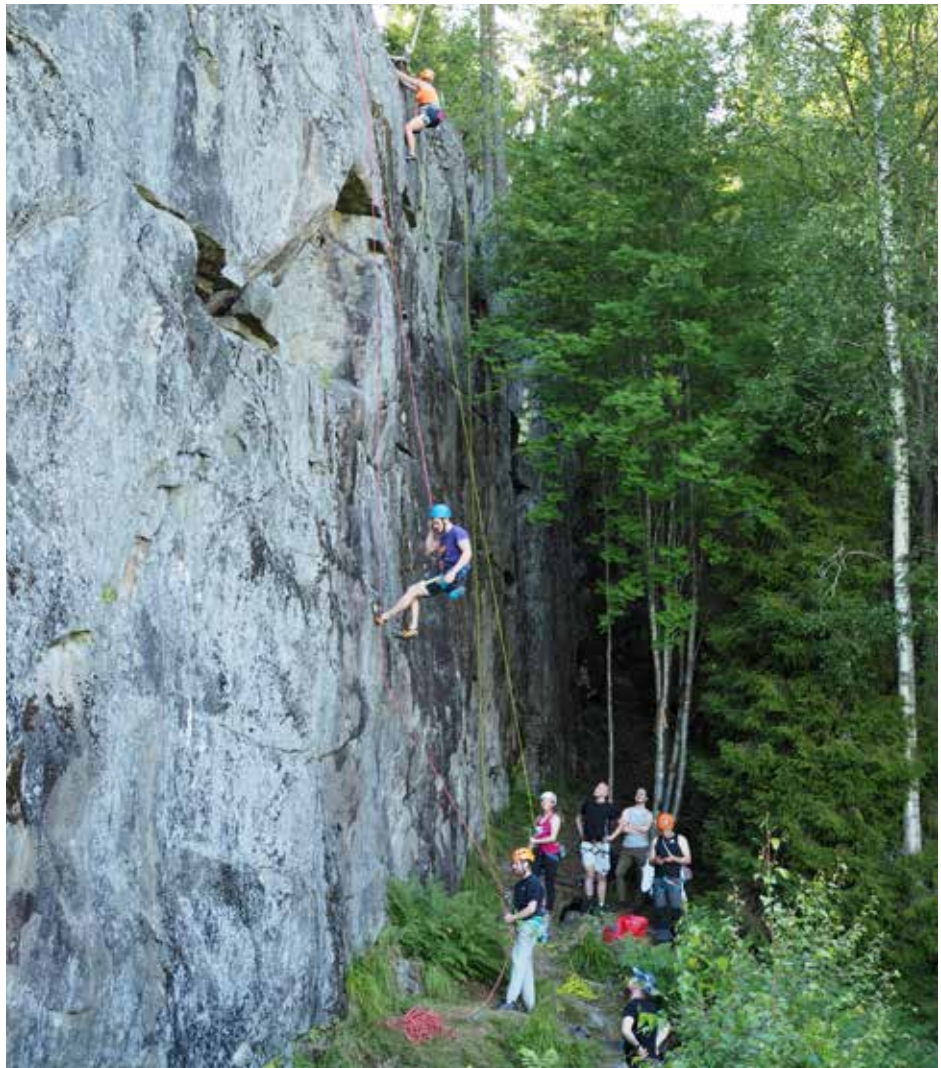

Ahvenanmaan Getan Fågelbergetin alue on erittäin merellinen

Ulkokiipeilyn suurin tarve ja potentiaali kohdistuu sekä boulderkiipeilyyn että urheilukiipeilyyn. Tilastojen perusteella voidaan lisäksi arvioida, että porahaoitetut urheilukiipeilyreitit ovat noin kymmenen kertaa suosituimpia kuin luonnollisesti varmistettavat reitit. Toisaalta boulderointi on vielä jonkin verran urheilukiipeilyäkin suosituempaa.

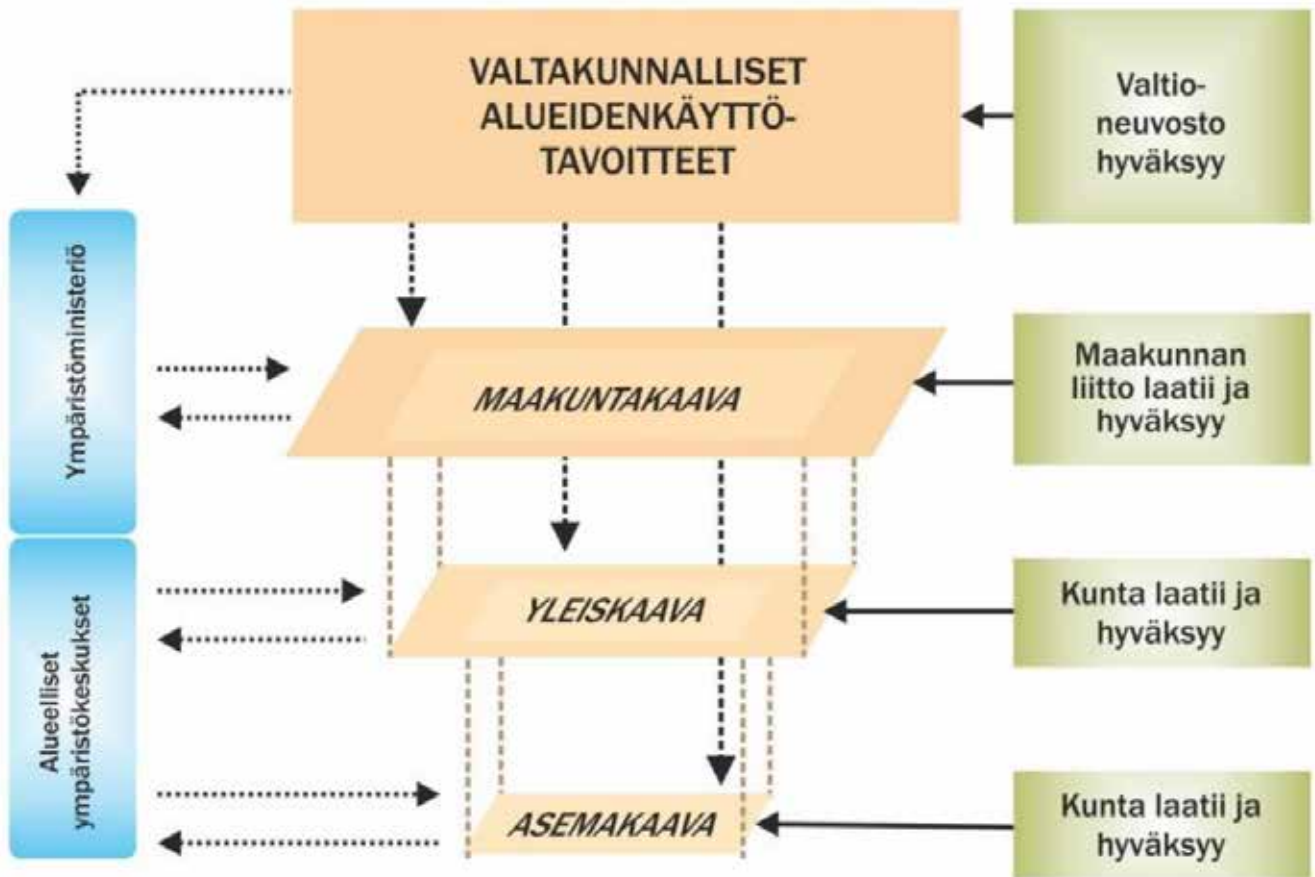
Porahaoitettujen reittien suosion kannalta on oleellista, että kiinteät porahaat on sijoitettu kiipeilijän kannalta "oikein". Jos sijoittelussa epäonnistutaan, reiteillä on taipumus jäädä pelkästään siitä syystä epäsuosioon ja vähälle käytölle. Pultitus voidaan pilata sijoittamalla porahaat väärin tai laittamalla niitä väärä määrä. Se, mikä kulloinkin on väärin tai oikein, on kiipeilylajia tuntemattomalle ja harrastamattomalle lähes mahdoton arviointitehtävä.

Kokeneet reitintekijät säättävät porahakojen sijoittelua kallion laadun ja muotojen perusteella senttien tarkkuudella. Tällainen sijoittelun tarkkuus on mahdollista oppia vain kokemuksen kautta ja kokeneen reitintekijän mentoroivassa ohjauksessa. Ulkokiipeilypaikan porahaoitusta ei voi perustaa sisäkiipeilyn EN-normiin eikä sijoittelu toimi samalla logiikalla. Sisähalleilla porahaat säilyvät aina samoissa paikoissa, mutta reitit ympärillä vaihtuvat. Ulkona kiven kiipeilylliset heikkouslinjat puolestaan pysyvät paikallaan, mutta porahaat ja muut varmistustavat niiden ympärillä vaihtuvat.

Suosittuja kuudennen vaikeusasteen porahakareittejä Tampereen Rämövuorella

Kiipeilyreittien vaikeusastejärjestelmän mukaisesti lajiteltuna kaikkein suosituimmat reitit ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta vaikeusasteiden 5 ja 6c välissä. Kaikkein suosituin vaikeusaste on 6a, joka on kaikille harrastajille riittävän vaikea ollakseen "oikeaa kiipeilyä", mutta harvalle liian vaikea ollakseen mahdoton.

Alueiden käytön suunnittelujärjestelmä (Satakuntaliitto)

4. Kiipeily maankäytön ohjauksessa

Suomessa maankäyttöä ohjataan valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla ja yleiskaavoituksella. Näillä annetaan yleiset suuntaviivat maankäytön tarkempaan suunnitteluun. Maankäytön tarkempi sisällöllinen suunnittelu perustuu puolestaan tarkempaan kaavoitukseen kuten asemakaavoitukseen.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ohjaavat alueiden käytön suunnittelua maakunnissa ja kunnissa. Valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi maankäytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. Alueelliseen maankäyttöön vaikutetaan lisäksi erilaisilla seutu- ja kuntastrategioilla, kunnan maapolitiikalla ja rakennusjärjestyksellä, jotka toimivat osaltaan ohjeina maankäyttöä koskevien päätösten yhteydessä.

Kiipeilypaikkojen kehittäminen on varsin käytännönläheistä ja monet näistä ohjaustasoista ovat varsinaiseen kiipeilytoimintaan nähden varsin yleispiirteisiä. Toisaalta kiipeilypaikkojen kehittäjien on kuitenkin syytä tuntea ohjausjärjestelmä, jotta ymmärtävät paremmin erilaisten viranomaispäätösten taustoja. Lisäksi kiipeilypaikkojen kehittäjien on hyvä tuntea kehitettävän alueen kaavamääräykset ja niiden merkitys hankkeelle

sekä julkisissa lähteissä saatavilla olevat ympäristöarvot ja muut tiedot.

4.1. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa rakentamislakien mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita tarkastetaan noin kymmenen vuoden välein ja tätä kirjoittaessa voimassa olevat tavoitteet on asetettu 14.12.2017 annetulla valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. Lainsäädäntö muuttui 11.2025, kun alueidenkäyttölaki korvasi maankäyttö- ja rakennuslain maankäytön suunnittelun osalta.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa on asetettu tärkeäksi tavoitteeksi mm. se, että suomalaisesta luonnon- ja kulttuuriympäristöstä huolehditaan kestäväällä tavalla. Suomalaisen kulttuuriympäristön kokonaisuus perustuu päätöksen mukaan viranomaisten laatimiin valtakunnallisiin inventointeihin, joista kiipeilyharrastuksen kannalta merkittävin on valtakunnallisesti arvokkaiden kallioalueiden inventointikokonaisuus.

Valtakunnallisesti arvokkaiksi kallioalueiksi on luokiteltu inventoinnissa 1286 geologisesti, biologisesti ja maisemallisesti merkittävää aluetta. Inventoinnin maastotyöt tehtiin vuosina 1992–2004 ja sen osatuloksia julkaistiin vuosina 1992–2015 aluekohtaisina raporteina. Vuonna 2024 aluekohtaiset raportit koottiin yhteen loppuraporttiin, joka on saatavissa sähköisesti ympäristöhallinnon sivuilla. Aineisto on varsin laaja ja sen kaksi osaa muodostavat yhteensä 5 447 sivuisen kokonaisuuden. Osa jyrkänneistä kuuluu myös valtakunnallisesti arvokkaiden arkeologisten kohteiden joukkoon.

Valtioneuvosto korostaa päätöksessään laadukkaiden ja helposti saavutettavien virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden tarvetta ja asettaa niiden riittävyyden takaamisen tärkeäksi maankäyttöä koskevissa päätöksissä. Riittävyyden takaamisen periaatetta on hyvä myös muiden alempien viranomaisten ja yhteiskunnallisesti merkittävien yritysten syytä noudattaa silloin, kun tulee pohdittavaksi miten suhtautua uusien kiipeilyalueiden kehittämiseen ja niitä koskeviin tiedusteluihin.

Lähtökohtaisesti valtakunnallisesti arvokkaiden kallioalueiden inventointi ja kiipeilyharrastus eivät ole ristiriidassa sen enempää kuin mikään muukaan näillä alueilla tapahtuva virkistyskäyttö. Suosituimmat kiipeilypaikat sijaitsevatkin usein juuri näillä inventoinnin loppuraportissa kuvatuilla alueilla. Monet näistä ovat olleet kiipeilykäytössä jo ennen kuin inventoinnin maastovaihetta on edes aloitettu.

4.2. Kiipeilyharrastuksen valtakunnallinen merkitys

Liikuntalaissa on asetettu tavoiteltavaksi, että valtioiden ja kuntien tulisi edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa

Valtakunnallisesti arvokkaiden kallioalueiden loppuraportti
Ympäristöministeriö 2024

liikuntaa. Liikuntalaissa kuntien tehtäväksi on annettu luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle. Kuntien tavoitteena on myös edistää elinkeinoelämää. Kiipeilyn kannalta tämä tarkoittaa, että eri viranomaisten tulee lähtökohtaisesti edistää myös kiipeilyyn liittyvän arkiliikunnan järjestymistä. Käytännössä tämä tarkoittaa edelleen, että eri viranomaisten tulee suosia kaikessa päätöksenteossaan kiipeilypaikkojen rakentamista ja välttää nykyisten paikkojen häviämistä vahingossa tai tietoisesti.

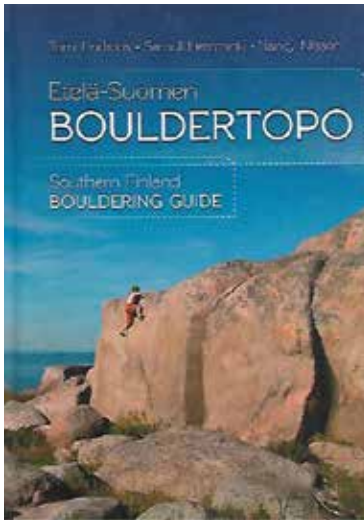
Suomalaiset ulkokiipeilypaikat on rakennettu poikkeuksetta kaikkien vapaasti käytettäväksi ja niiden käyttö on käyttäjilleen korvauksetonta. Ne palvelevat siten varsin laajaa kohderyhmää kaikissa yhteiskuntaluokissa tulotasoon katsomatta. Ulkokiipeily onkin matalan kynnyksen harrastus retkeilyyn ja muuhun luonnossa liikkumiseen verrattavalla tavalla.

Kiipeilypaikkojen rakentaminen ja ylläpito on kuntatalouden kontekstissa erittäin edullista liikuntapaikkarakentamista. Muutamalla tuhannella eurolla on usein mahdollista toteuttaa sellaisia kokonaisuuksia, jotka saattavat vaatia muissa liikuntaharrastuksissa useiden kymmenien tai satojen tuhansien eurojen investointia ja jatkuvia panostuksia kunnossapitoon. Kehittäminen voi olla myös erittäin edullista, ja usein kunnan ei tarvitsekaan muuta kuin suhtautua nopeasti seurojen ja harrastajien vapaaehtoisesti suorittamaan kehittämistoimintaan. Vapaaehtoiset hoitavat kehittämistoimet Suomen Kiipeilyliiton ja sen jäsenseurojen eli koko kiipeily-yhteisön tukemana.

Kiipeilijöitä Ahvenanmaan Getan boulderalueella

Suomen maaperällä sijaitsevista kiipeilypaikoista kansainvälisesti merkittäviä ovat Repoveden Olhavanvuoren kalliot Kouvolassa, Korouoman rotkolaakson jääjyrkänteet Posiolla sekä Ahvenanmaan Getan ja Loviisan Lappnorin boulderalueet. Nämä kaikki nauttivat kansainvälisestä kiipeilyturismista siten, että niille tullaan vieraisiin myös Suomen valtion rajojen ulkopuolelta ja että ne näkyvät myös kansainvälisessä

ISBN 9789529321469

Etelä-Suomen Bouldertopo

Tomi Lindroos 2013

Etelä-Suomen Kiipeilyseinämät
Suomen Alppikerho 1963

kiipeilymediassa ja sosiaalisessa mediassa.

Kaavoituksen kannalta valtakunnallisesti merkittävät köysikalliot on listattu Suomen Kiipeilyliiton julkaisemiin painettuihin reittioppaisiin. Valtakunnallisesti merkittävät boulderalueet ja muut alueellisesti ja paikallisesti merkittävät kiipeilypaikat on puolestaan listattu verkkolähteisiin kuten www.27crag.com. Etelä-Suomen osalta valtakunnallisesti merkittävät boulderalueet on lisäksi painettu Etelä-Suomen Bouldertopoon.

Sen lisäksi, että kiipeilypaikat ovat arvokkaita kiipeilyn ja virkistyskäytön kannalta, lähestulkoon kaikki valtakunnallisesti merkittävät kiipeilypaikat ovat osa ympäristöministeriön laatimaa luonnon ja maisemansuojelun kannalta valtakunnallisesti arvokkaiden kallioalueiden inventointia ja siten myös sitä kautta säilytettäviä siinä tapauksessa, jos niihin kohdistuisi maankäytöllisiä paineita rakentamisen, maa-aineksen ottamisen tai muun syyn vuoksi.

4.3. Alpinismi Unescon elävänä perintönä

Alpinismi eli alppikiipeily listattiin vuonna 2019 Unescon elävän kulttuuriperinnön listalle. Unescon päätöksellä on joitain vaikutuksia myös suomalaiseen rakentamiseen ja kaavoitukseen sitä kautta, että suomalaisen alppikiipeilyn keskeisimmät historialliset harjoittelupaikat tulisi erikseen huomioida viranomaistoiminnassa. Tämä koskee etenkin erilaisia suojelu-, kaava- ja rakennuslupapäätöksiä ja niiden yhteydessä tapahtuvaa virkistyskäytön ja kulttuuriperinnön suojeluun liittyvää arvottamista.

Suomalaisen alppikiipeilyn juuret ulottuvat 1950-luvulle, jolloin Suomen Alppikerho perustettiin. Suomalaisen kiipeilyn perspektiivistä varsinkin suomalaisen kiipeilyn alun kiipeilypaikat, kuten Helsingin Taivaskallion boulderalue, Helsingin Rossin rinteen kalliojyrkäne, Helsingin Viikin Pommikallio, Espoon Leppävaaran kaivoskallio ja Sipoon Kappaleseinämä, olivat tärkeimpiä harjoittelupaikkoja. Tämän ajan kiipeilypaikkoja on dokumentoitu mm. Matti A. Jokisen kokoamaan ja Suomen Alppikerhon vuonna 1963 julkaisemaan oppaaseen. Myöhemmin suomalaisen alppikiipeilyn ja sen kehittymisen kannalta erityisen merkittäviä paikkoja ovat olleet mm. Vantaan Gubbacka (Rollarit), Espoon Nuuksion alueen kalliot, Repoveden Olhavanvuori Kouvolassa sekä Korouoman rotkolaakso Posiolla.

Lähestulkoon kaikki edellä mainituista alpinismin harjoituspaikoista ovat edelleen varsin aktiivisessa kiipeilykäytössä. Poikkeuksia ovat Rossin rinteen kallio, joka on jäänyt yhteiskunnallisesti merkittävän vesihuollon keskelle, ja Sipoon Kappaleseinämä, joka sijaitsee yksityisellä maalla lähellä asutusta. Näistä molemmat olisivat kuitenkin palautettavissa historialliseen kiipeilyarvoonsa suhteellisen pienin taloudellisin panoksin.

Kiipeilyn kulttuuriperinnön säilymisen perspektiivistä on ensiarvoisen tärkeää huomioida Unescon tärkeäksi asettamat kiipeilypaikat ja niiden kiipeilyllinen arvo kaikessa viranomaisen ja yhteiskunnallisesti merkittävien

yriytsten päätöksenteossa.

Kari Eskola Helsingin Rossin rinteellä vuonna 1955
(M. Jokisen arkisto)

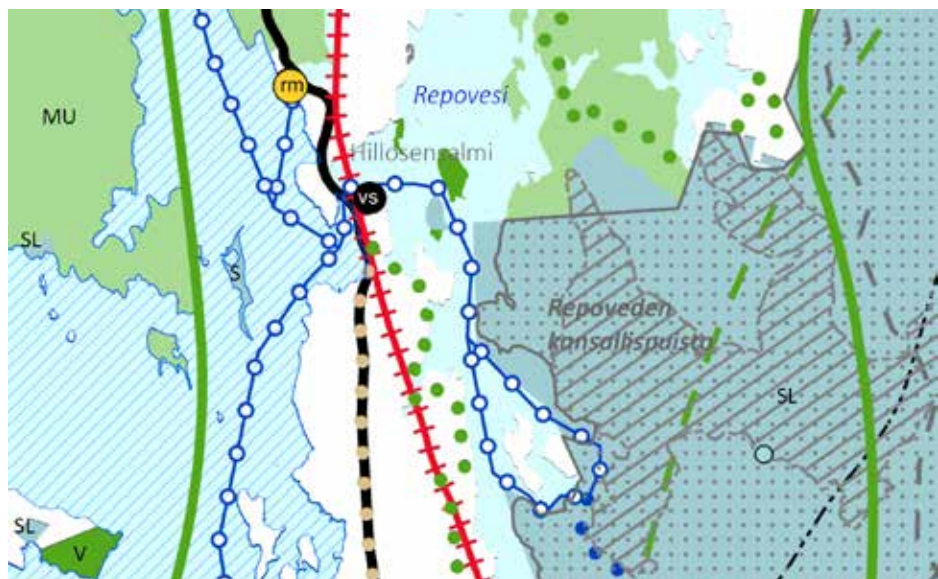
Sen lisäksi, että johonkin paikkaan saattaa sisältyä muinaismuistolain mukaisia suoraan suojeltuja kulttuuriarvoja, siihen voi samanaikaisesti liittyä myös uudempia kiipeilyllisiä kulttuuriarvoja. Näillä ei välttämättä ole keskinäistä ristiriitaa ja päättäjien tulisikin aktiivisesti etsiä sellaisia vaihtoehtoja, joissa molemmat arvot voivat toteutua samanaikaisesti. Viranomaisen toiminnan johdonmukaisuuden kannalta huonoin tilanne on sellainen, jossa jokin kallioalue suojellaan pelkästään suojelemisen innosta siten, etteivät kansalaiset koe päätöstä oikeaksi tai järkeväksi. Tällaisella toiminnalla voidaan joskus aiheuttaa lähes pysyviä ristiriitatilanteita, joiden valvomiseen viranomaisella ei ole kuitenkaan resursseja.

4.4. Kiipeilypaikat maakuntakaavoituksessa

Maakuntakaava on kaavoituksen yleispiirteisin taso Suomessa. Maakuntakaavoituksessa ratkotaan kuntien välisiä maakunnallista asioita ja kaavaa päivitetään kuntien yhteisten tarpeiden mukaan. Maakuntakaavan

laatii ja siitä päättää maakunnan liitto, jossa kaava-alueen kunnat ovat jäseninä. Maakuntakaava toimii ohjeena kuntien yleiskaavoitukselle ja muulle tarkemmalle alueidenkäytön suunnittelulle. Maakuntakaavoilla ei ole suoria oikeusvaikutuksia yleis- tai asemakaavojen tavoin, mutta maakuntakaava toimii silti ohjeena kaikessa tarkemmassa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Jos jollakin alueella ei ole voimassa olevaa kaavaa, voidaan tehdä poikkeuslupaharkintaa. Myöskään valtion liikenneväylien rakentaminen ei edellytä oikeusvaikutteista kaavaa, jos on tehty yleissuunnitelma, johon rata- tai tiesuunnitelma perustuu. Lunastuslaki mahdollistaa yhdyskunnallisesti tärkeitä rakennushankkeita ilman oikeusvaikutteista kaavaa. Kaikissa näissä tapauksissa tulee maanomistajia ja muita osallisia kuulla.

Maakuntakaava on kartalla esitetty suunnitelma maakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteesta. Se kuvaa rakentamisen ja ympäristön kehittämisen suunnat maakunnassa. Maakuntakaava ohjaa muun muassa alue- ja yhdyskuntarakennetta, liikenneyhteyksiä, vesihuoltoa, luonnonsuojelua, kulttuuriympäristöarvoja ja virkistysalueita. Maakuntakaava on ohjeena kuntien yleiskaavoitukselle ja muulle viranomaistoiminnalle, jolla vaikutetaan alueiden käyttöön.

Ote Kymenlaakson maakuntakaavasta Repoveden alueella

Maakuntakaava liittyy kiipeilypaikkojen rakentamiseen lähinnä siitä perspektiivistä, että kiipeilyhankkeeseen ryhtyvän tulee tuntea hankkeen alueella voimassa oleva maakuntakaava ja sen merkitys. Kiipeilyn kannalta maakuntakaavalla ei ole sellaista merkitystä, että siinä otettaisiin suoraan kantaa kiipeilyyn. Maakuntakaavassa kiipeily on yleensä osa luonnon virkistyskäyttöä.

Kiipeilykäytön kannalta parhaita maakuntakaavan merkintöjä ovat virkistysmerkinnät kuten V, metsätalouden merkinnät kuten M, MU ja MY ja suojelumerkinnät kuten SL ja SM. Näillä kaikilla kiipeily on lähtökohtaisesti mahdollista eikä alueeseen kohdistu vähäistä suurempaa rakentamispainetta tai muuta vastaavaa uhkaa.

Siinä tapauksessa, jos alueelle on aikomus rakentaa asutuskeskuksia tai

muita vastaavia, kiipeilyhankkeeseen ryhtyvän on hyvä selvittää onko muu rakentamishanke edennyt yleiskaavoitukseen ja asemakaavoitukseen, ja selvittää rakentamisen vaihe myös rakennushanketta vetävältä taholta.

Maakuntakaavassa kuvattujen hankkeiden toteutumisessa on joskus vuosikymmenten viiveitä ja joskus hankkeet myös kokonaan pysähtyvät. Kiipeilykäytön alkaminen ja päättyminen ovat puolestaan suhteellisen välittömiä toimia ja kiipeilykäyttö voi jatkua väliaikaiskäytön periaatteella joskus vuosikymmeniä kunnes varsinainen hanke mahdollisesti aikanaan toteutuu. Siksi kiipeilykäytön kannalta epäedullinen kaavamerkintä ei ole välttämättä kehityshankkeen este, mutta tulevan kiipeilyn mahdollinen väliaikaisuus on kuitenkin hyvä tiedostaa.

4.5. Kiipeilypaikat yleiskaavoituksessa

Yleiskaava on yksittäisen kunnan tai kuntien yhdessä laatima kaavoituksen väline maankäytön ohjaamiseen. Yleiskaavassa määritetään kunnan kehityksen suuret linjat sekä kaava-alueen käyttö, esimerkiksi asuinalueiden, työpaikkojen ja liikenneväylien sijainti. Kunta vastaa yleiskaavan laatimisesta. Kaavan hyväksyy kunnanvaltuusto. Yleiskaava on sisällöltään maakuntakaavaa yksityiskohtaisempi, mutta kuitenkin varsin yleispiirteinen.

Yleiskaava on tyypillisesti oikeusvaikutuksen, mutta joissain tapauksissa yleiskaavalla voi olla myös suoria oikeusvaikutuksia. Yleisimmin yleiskaavan tarkoituksena on kuitenkin toimia ohjeena asemakaavoja laadittaessa. Vaikka yleiskaavalla ei olisi suoria oikeusvaikutuksia, se rajoittaa kuitenkin sitä, millaisia asemakaavoja voidaan laatia. Poikkeuksena oikeusvaikutuksettomista yleiskaavoista ovat suoria oikeuksia antavat rantayleiskaavat ja vastaavat, jotka määrittävät ranta-alueen rakennuspaikat ja oikeuttavat kuntaa myöntämään rakennusluvan ilman poikkeusluvan hakemista tai tarkemman asemakaavan laadintaa.

Yleiskaava on luonnon kiipeilykäytön kannalta tärkein kaavataso, sillä yleiskaava on laadittu lähes kaikkialle toisin kuin asemakaava. Valtaosa Suomen kiipeilypaikoista sijaitsee haja-asutusalueella tai maaseudulla poissa kasvukeskuksista eikä niiden alueelle ole siten laadittu asemakaavaa tai tulla koskaan laatimaan. Joskus saattaa toki olla myös tilanne, ettei alueella ole edes yleiskaavaa.

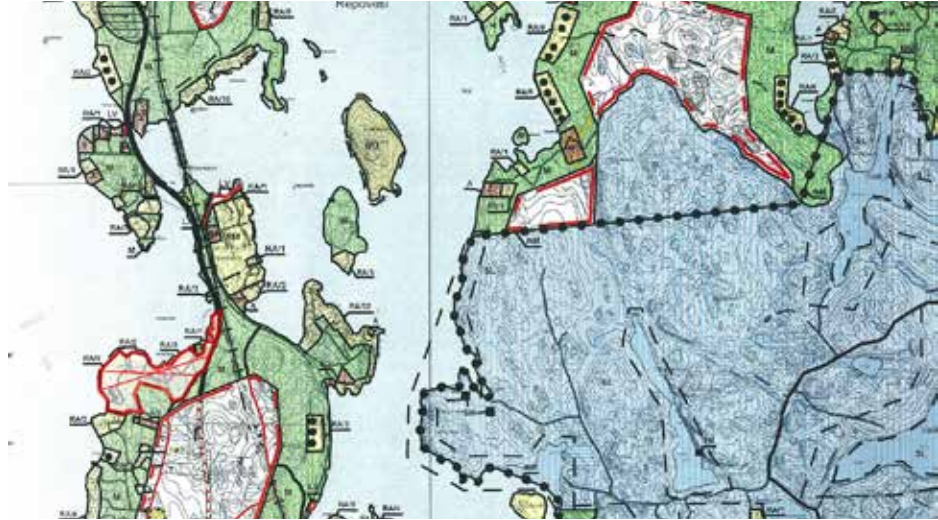
Viranomaispäätöksissä kiipeilyn jatkuminen tulisi turvata yleiskaavataso virkistysmerkinnöin kuten V. Tällaista merkintää ei tarvitse perustaa pelkästään kiipeilyyn, sillä tyypillisesti kiipeilypaikkaan liittyy myös muita virkistyksellisiä käyttöarvoja kuin kiipeily itsessään. Kiipeilypaikat ovat monesti valtakunnallisia tai alueellisia nähtävyyksiä ja usein ne sisältyvät valtakunnallisesti arvokkaiden kallioalueiden inventointiin. Niiden säilyttämiseen on siten painavia perusteita myös kiipeilykontekstin

Ympäristöministeriön
maakuntakaavoitusohjeen
värejä ja merkintöjä

ulkopuolelta.

Ote Valkealan pohjoisosan
rantayleiskaavasta
(Olhavanvuori)

Kiipeilyrakentamisen perspektiivistä parhaita yleiskaavamerkintöjä ovat maakuntakaavoituksen tavoin virkistysmerkinnät ja toiseksi parhaita metsätalousmerkinnät. Käytössä olevien kiipeilypaikkojen säilyvyyden kannalta parhaita merkintöjä ovat puolestaan suojelumerkinnät kuten SL tai SM.

Jos alueelle on asetettu suojelumerkintöjä kuten SL tai SM, ja jos alue on myös peruskarttaan merkitty luonnonsuojelualueeksi, hanketta pohtivan tulisi pyytää ELY-keskuksen kirjaamosta luettavaksi varsinainen suojelupäätös sekä suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma, ja perehtyä niihin huolellisesti. Lisäksi hankkeeseen ryhtyvän tulisi tarkastaa kiinteistörekisteriotteen mahdolliset rajoitusmerkinnät kyseisen alueen osalta. Näistä lähtökohdista pystyy usein muodostamaan parhaan käsityksen siitä, mitä on suojeltu ja miksi.

Jos kaavatarkastelun yhteydessä havaitaan että kiipeilypaikalle on tulossa rakentamismerkintöjä (mm. ruskea, keltainen ja punainen tunnusväri) tai suojelumerkintöjä, mutta asemakaavat tai varsinaiset suojelupäätökset eivät ole vielä valmistuneet, hankkeeseen ryhtyvän olisi syytä olla yhteydessä Suomen Kiipeilyliittoon ja paikallisiin kiipeilyseuroihin. Kiipeily-yhteisöissä on usein kiipeilyn kannalta paras asiantuntemus ja paikallistuntemus, joilla voidaan ratkoa ja ennakoida kaavoituksen ja suojelun haasteita ja ristiriitoja. Sama koskee myös tilanteita joissa varsinainen suojelupäätös on jo valmistunut, mutta alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinta on vielä kesken tai jos hoito- ja käyttösuunnitelmaa ollaan päivittämässä. Näihin erikoistilanteiden yhteydessä olisi hyvä kuulla mahdollisimman kokenutta kiipeily-yhteisön edustajaa, sillä ilman erikoistietoa on usein vaikea ymmärtää kiipeilijöiden perimmäisiä motiiveja.

4.6. Kiipeilypaikat asemakaavoituksessa

Asemakaava on Suomen kaavoituksen yksityiskohtaisin taso. Se koskee

lähinnä tiiviitä kaupunkialueita ja asemakaavan liittymä kiipeilyalueisiin voi olla satunnainen jopa pääkaupunkiseudulla.

Asemakaavan laatii maanomistaja tai kunta ja sen hyväksyy kunta kuultuaan kaikkia asianosaisia. Asemakaavan voi siten laatia myös yksityinen maanomistaja tai yritys omalla kustannuksellaan, mutta kunnan ohjauksessa. Asemakaavassa määritellään alueen tuleva käyttö: mitä säilytetään, mitä saa rakentaa, mihin saa rakentaa ja millä tavalla. Kaavassa osoitetaan esimerkiksi rakennusten sijainti, koko ja käyttötarkoitus.

Asemakaavalla on suoria oikeusvaikutuksia kuten oikeus rakentaa ja oikeus saada rakennuslupa asemakaavan mukaisille rakennuksille.

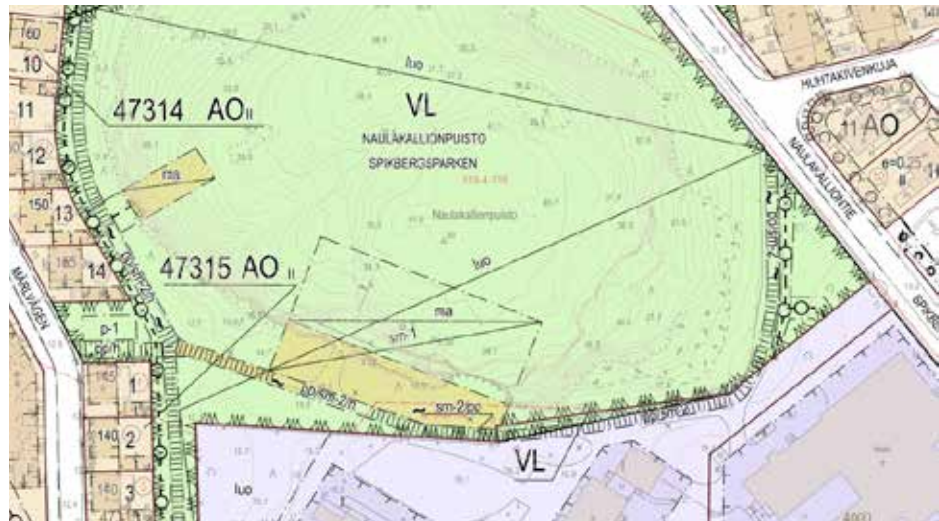
Espeen Leppävaaran Gruvberget on asemakaavalla suojeltu (sm)

Kiipeilypaikoille ei ole omaa asemakaavamerkintää. Koska kiipeilypaikan rakentamisessa ei muodostu rakennusoikeutta eikä kiipeilypaikan rakentaminen tarvitse rakentamislupaa, mikään kaavamerkintä ei suoranaisesti rajoita kiipeilypaikan rakentamista. Kiipeilypaikka on mahdollista perustaa esimerkiksi rakennettavaksi määrätylle alueelle tai vaikka virkistysalueelle.

Ote Helsingin Kipparuoren alueen asemakaavasta

Rakennettavaksi osoitettujen alueiden osalta on huomioitava, että asemakaavassa oikeutettu rakentaminen saattaa tapahtua myöhemmin ja usein varsin vaihtelevalla aikataululla. Tällainen tilanne on esimerkiksi Helsingin Kipparivuoren kiipeilypaikan kohdalla, sillä laiturialueelle on määrätty asemakaavassa 50 kerrosneliömetrin kokoinen rakennusala nykyisen kiipeilykallion eteen. Rakentamisen tarve perustuu suunnitellun asuntolaiva-alueen ja kelluvien talojen huoltorakennusta varten. Toisaalta kelluvan asuntoalueen asemakaava on hyväksytty vuonna 2012 eli yli kymmenen vuotta sitten eikä rakentamishanke ole edennyt sen jälkeen juurikaan. On myös puhuttu, että asuntolaivojen asettamat vaatimukset ovat muuttuneet vuosien saatossa sillä tapaa, että alueen asemakaava saatetaan laatia kokonaan uusiksi.

Helsingin Naulakallio sijaitsee suojellulla sm-alueella (vrt. Gruvberget)

Asemakaavan suojelumerkinnät ja muut rajoitukset vaikuttavat samoin perustein kuin muutkin laeista tulevat rajoitteet. Suomessa on nykyisin kiipeilypaikkoja asemakaavojen tasolla muinaismuistoarvoilla suojelluissa (SM) kohteissa ja myös luonnonsuojeluarvoilla suojelluissa kohteissa (SL). Näihin molempiin on perustettu myös uusia kiipeilypaikkoja. Molempien osalta on oleellista ymmärtää mitä on suojeltu ja etenkin miksi on suojeltu, jotta eri tarpeet voidaan sovittaa yhteen tarkemmin.

Asemakaavan lisäksi kunta laatii ja hyväksyy rakennusjärjestyksen, jolla saatetaan antaa paikallisista oloista johtuvia määräyksiä ja ohjeita. Rakennusjärjestyksen ohjeilla on kuitenkin vain harvoin vaikutusta luonnossa sijaitsevien ulkokiipeilypaikkojen kehittämiseen.

Luonnossa kiipeily on edullinen jokaisenoikeuteen perustuva harrastus, joka sopii lähes kaikille.

Tässä oppaassa kuvataan ulkokiipeilypaikkojen kehittämisen ja ylläpidon kannalta keskeisiä asioita, jotta uusista ulkokiipeilypaikoista tulisi mahdollisimman monipuolisia ja jotta ulkokiipeilypaikkojen ylläpitoon osallistuvilla tahoilla olisi mahdollisimman laaja ymmärrys ulkokiipeilyn kokonaisuudesta.

Oppaassa kerrotaan mm.

- sisä- ja ulkokiipeilyharrastuksen eroista
- ulkokiipeilyn historiasta Suomessa
- maanomistajan roolista ja lupakysymyksistä
- kaavoitusmerkintöjen vaikutuksista kiipeilypaikkoihin
- ulkokiipeilypaikkojen turvallisuuskäytännöistä
- luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelun erityiskysymyksistä
- toiminnasta kiipeilypaikalla kehittämisen jälkeen.

Sen lisäksi, että opas antaa uusia näkökulmia kiipeilijöille, se antaa hyödyllistä perustietoa ulkokiipeilyharrastuksesta maanomistajille ja viranomaisille.